

A könyvtárosok és az oktatók kapcsolata

Ahogy a könyvtárhasználat oktatásának jellege változik, a könyvtárosoknak és az oktatóknak szorosan együtt kell működniük. Nem tolódhat el a képzés teljesen a CD-ROM technika irányába. Mindig tisztázni kell, hogy a csoportnak speciális képzésre van-e szüksége, vagy meg kell-e vele ismertetni a hagyományos eszközöket és módszereket is. Közben azonban folyamatosan tájékoztatni kell az oktatókat a keresőprogramok változásairól és az új adatbázisokról is.

Technostressz

Már most is tudjuk, mit jelent az egyre több és több adatbázis megismertetése, de az ebből adódó gondok idővel gyarapodnak. Nehéz bemutatni egy keresőprogramot használó adatbázist, majd átváltani egy másodikra, amelynek más a keresőrendszere, esetleg még harmadikra, negyedikre is, és eközben elmagyarázni minden egyes adatbázis jellegzetességeit, keresési parancsait. Hogy ezt a nehézséget ki lehessen védeni, a könyvtárosoknak előzetes gyakorlással jobban fel kell készülniük az oktatásra, és közben a nagyobb mértékű szabványosításért is küzdeniük kell.

Következtetések

A Georgiai Állami Egyetemen a könyvtárhasználat oktatásának programja a technikai fejlődés-

hez igazodva jelentősen megváltozott. A könyvtár valószínűleg tipikusnak mondható az Egyesült Államok felsőoktatási könyvtárai sorában. Először az online keresés, majd az online katalógusok, végül a CD-ROM adatbázisok megjelenésével a könyvtár a legfejlettebb technika központjává vált. Míg korábban a könyvtárosok, az oktatók és a hallgatók elsősorban a nyomtatott anyagokkal foglalkoztak, mára a helyzet látványosan megváltozott. A könyvtárosnak mind a nyomtatott, mind az új forrásokat meg kell ismertetnie a hallgatóval. Amíg nem kellő mértékű a szabványosítás, egységsítés, a keresést befolyásoló egyedi sajátosságokról is beszélnie kell.

Az új technika intenzívebb oktató-könyvtáros együttműködést tesz szükségessé, hogy a hallgatókat tájékoztathassák az új forrásokról és eszközökről. Együttes erőfeszítések teszik lehetővé, hogy a diákok „élethossziglani tanulók” legyenek, akik mindig képesek megtalálni a valamilyen feladathoz vagy döntéshez szükséges információt. Végül is ez az alapvető cél.

/BLUMENTHAL, C.–HOWARD, M. J.–KINYON, W. R.: The Impact of CD-ROM technology on a bibliographic instruction program. = College & Research Libraries, 54. köt. 1. sz. 1993. p. 11–16./

(Murányi Péter)

Szakirányú végzettség a tudományos szakkönyvtárban

Észak-Karolina államban tizenkét szakkönyvtárost kérdeztek meg a szakirányú végzettség fontosságáról. Közülük hatnak a könyvtárosi diplomája mellett volt ilyen végzettsége, hat csak könyvtárosi végzettséggel rendelkezett.

Amikor az utóbbiakat megkérdezték első könyvtári munkanapjukról, a várakozás ellenére nem számoltak be intenzív szakmai felkészülésről, nem olvasták az adott terület szakfolyóiratait, tankönyveit, hogy otthonosabban érezhessék magukat.

Hárman közülük viszont már hallgató korukban jelenlegi munkahelyükön abszolválták szakmai gyakorlatukat. A hat könyvtáros közül kettő szerint a szakirányú referenzkérdéseket a rendelkezésre álló kézikönyvekből meg lehet válaszolni.

A terminológiával és a szakmai zsargonnal mindegyikük szembekerült mint problémával. Egyikük azonban azt gondolja, hogy ugyanez érvényes egy közkönyvtárban is. A terminológiai problémák megoldása sok időt vesz el, és kellemtelen is, de megnyugtatóan megoldható.

Az olvasók egy része nem törekszik arra, hogy a könyvtárosnak minden információt megadjon, mert feltételezi, hogy az vagy nem érti, vagy nem szükséges, hogy értse a problémát. Egyes olvasók azt éreztetik a könyvtárossal, hogy ő „nem tud semmit”. Jó néhányan pedig eleve úgy viselkednek, hogy a könyvtáros nem tarthatja magát kompetensnek.

Másfelől azonban több olvasó nagyon szívesen beszél kutatási témája részleteiről, és kifejti információs igényeit még akkor is, ha mindez időigényes. Sok olvasó kellemes meglepetéssel veszi tudomásul, hogy a könyvtárosnak van általános képe az ő szakterületéről.

Volt, aki az intézmény kutatólaboratóriumainak vezetőivel beszélgetett tevékenységükről, információs igényeiről, és ezt a kezdeményezést igen pozitívan fogadták.

Szakirányú végzettség híján a könyvtárosok érzik státusbeli egyenlőtlenségüket az olvasókkal szemben, de gyakorta ezt is az olvasók személyiségével hozzák összefüggésbe: sok tudós lenézi

az „adminisztratív személyzetet”, legyen szó titkárnőről vagy éppen könyvtárosokról.

A kutatók egy részét még az is meglepi, hogy a könyvtárosnak felsőfokú végzettsége van. A megkérdezett könyvtárosok ezt a szakma velejárójának tekintik, nem vált ki bennük negatív érzelmeket, sőt kihívásnak veszik az egyenlőtlen státust.

A szakirányú végzettséggel nem rendelkező könyvtárosoknál előfordul, hogy tudják, de nem értik, miről van szó. A megkérdezettek közül viszont többen nem is érezték ennek szükségét, mivel a szakemberekkel azonos szintű megértés sohasem érhető el számukra, és ezt a szakemberek nem is várják el tőlük. A szakirányú végzettségűek könyvtárosi diplomájukat pótlólag szerezték meg. Diplomával a zsebükben a legtöbben azért mentek könyvtárosi pályára, mert eredeti pályaválasztásukkal elégedetlenek.

A hat megkérdezett könyvtárosból öt nem propagálja szakirányú végzettségét. Egyiküknél az intézmény sem járult ehhez hozzá, bár a kutatók minden fokozatotak feltüntetik névjegykártyájukon. Két könyvtáros viszont nem is akart élni ezzel a lehetőséggel. Az olvasók általában nem ismerik a szakkönyvtárosok szakirányú végzettségét.

Több szakirányú végzettségű könyvtáros jártasabb volt a kérdéses témában, mint az olvasó. Amikor megkérdezték őket, nem érzik-e olvasóik emiatt kényelmetlenül magukat, a legtöbben meglepődtek, mivel ezzel korábban nem foglalkoztak. Mindenesetre jó néhányan gondosan ügyelnek arra, hogy tudásbeli fölényük ne nyomassa az olvasót.

A szakirányú végzettség segít a referenzkérdések megválaszolásában, az online keresések esetében a relevancia megítélésében. Nem jelent viszont előnyt az anyagi megbecsülés tekintetében, mivel az főleg az adott intézmény anyagi helyzetétől függ.

Mindkét könyvtárosi csoport számára a kereskedelmi vendorok kínálta online tanfolyamok jelentették a legfontosabb szakmai felkészülési formát. Fontosnak találták a könyvtárosegyesületi továbbképzéseket is. Általában elégedettek ismereteikkel, de úgy gondolják, mindig van tanulnivaló.

A tizenkét könyvtáros közül egyiknek sem volt befolyása könyvtárának költségvetésére. A szakirányú végzettségűekhez általában több beosztott tartozott, mint a csak könyvtárosi diplomájúakhoz. Mindnyájan szervezetük fontos tagjának érezték magukat.

Hatan nem végeztek semmi olyan tevékenységet, amely ne lett volna szakmainak tekinthető. A nem szakmai tevékenységet végzők fele szakirányú végzettséggel is rendelkezett.

Két szakirányú végzettségű és három csupán könyvtáros egyetértett azzal, hogy a szakterület ismerete nélkül a könyvtárosok tisztviselői munkára, az anyagok őrének szerepére vannak kárhóztatva. Volt ugyanakkor olyan is, aki azt gondolta, hogy mindez rajta múlik. A legtöbben azonban hevesen elleneztek ezt a véleményt.

A szakirányú végzettséggel nem rendelkezők szerint a szakismeret hasznos, de lehetetlen teljességre törekedni az ismeretek terén, mivel egyre nagyobb a szakosodás mértéke. A szakirányú végzettségűek nem becsülték túl szakismereteiket, és nem tekintették elengedhetetlenek.

Tizenkét könyvtáros véleménye aligha tekinthető reprezentatívnak, de a cikkben leírtak jó látásmódot adnak a szakkönyvtárosok és olvasóik viszonyáról. – A ref.

/LIEBMAN GIBBS, B.: Subject specialization in the scientific library. = Special Libraries, 84. köt. 1. sz. 1993. p. 1–8./

(Koltay Tibor)

CD-ROM-on a cseh nemzeti bibliográfia is

A tervezetthez képest ugyan némi késéssel, de az 1994. májusi, Prágában tartott könyvvásár keretében sikerült bemutatni a cseh nemzeti bibliográfia CD-ROM-változatának első kiadását.

A több mint 252 ezer felvételt tartalmazó adatbázis részei a következők:

1. A cseh folyóiratokban és újságokban 1991 és 1993 között megjelent cikkek bibliográfiai adatai összesen 164 370 rekordon. A regisztráció azonban még így sem teljes, minthogy egy sor szakterület (könyvtartudomány, neveléstudomány, mezőgazdaság, orvostudomány és

technika) irodalmának feldolgozása nem a nemzeti könyvtár, hanem az illetékes országos szakkönyvtárak feladata, s a köztük kibontakozóban levő együttműködés még nem érte el azt a technikai szintet, hogy egy ekkora vállalkozásra szövetkezni tudtak volna. De: ami késik, nem múlik.

2. Az 1983 és 1993 között megjelent cseh könyvek 80 583 rekordja. Kisebb-nagyobb hiányszágok a bázis e részében is előfordulnak. Így vannak benne dupla feldolgozások, és leírásokon belüli „bakik”. Meglehetősen sok a fel nem